

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

تدوین معیارها و شاخص های طراحی شهری گذر محلی با تاکید بر مفهوم نمونه

امنیت موردی: کوچه خوشرو واقع در محله خواجه خضر^۱

زهرا شیروانی^۱، افسون مهدوی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری

۲- دکترای شهرسازی

Shirvani6710@gmail.com

چکیده

برای حفظ ارزش های بافت تاریخی باید علاوه بر توجه به کالبد و مکان به معنای فضا نیز توجه گردد و در این صورت است که یک مکان شهری می تواند پاسخ گوی نیازها گردد. این پژوهش سعی بر این دارد، که با جست و جوی روابط منطقی میان سطح شاخص های پیوندهای اجتماعی، پیوندهای مردم مکان و امنیت به عنوان ابزاری عملیاتی و راهکارهایی در جهت بازگشت حیات شهری به گذر محله ای خوشرو واقع در محله خواجه خضر به کار گرفته شود، تا به نیازهای کالبدی، فعالیتی و معنایی کاربران فضا پاسخ دهد و یک فضای شهری حضور پذیر با ارتقاء امنیت اجتماعی خلق کند. ماهیت این پژوهش بر مبنای روش توصیفی و تحلیلی، تحقیق از نوع کیفی و هدف تحقیق کاربردی می باشد. ابتدا براساس مبانی نظری مفهوم فضای شهری گذر (دسترسی) محله ای شناسایی و شاخص ها و معیارهای آن تدوین می گردد و سپس با تحلیل مناسب رابطه بین گذر محلی و امنیت تشریح و مدل مفهومی تحقیق ترسیم می شود در نتیجه بررسی های انجام شده این گذر محله ای پتانسیل های قوی اعتقادی زیادی را برای حضور ساکنان و مردم شهر کرمان در جهت ارتقاء امنیت دارا می باشد، زیرا با حضور مردم در گذر تعاملات اجتماعی برقرار می شود، این روابط امنیت گذر را نیز تضمین می نماید.

کلمات کلیدی: گذر (دسترسی) محله ای، امنیت، پیوندهای اجتماعی، پیوندهای مردم مکان

۱- مقدمه

امروزه رشد سریع شهرها به ویژه شهرهای بزرگ کشور منجر به تغییر و تحولات گسترده کالبدی، فعالیتی و عملکردی در شهرها شده است، این تغییر و تحولات باعث شده عرصه های عمومی شهرها که روزگاری مقر شیرین ترین خاطرات مردم بود و حس امنیت، آرامش، روابط اجتماعی زیادی بین همسایگان آن محلات برقرار می کرد، به گذرگاهی ناآشنا بدل شود و فاصله اجتماعی بین انسان ها علی رغم نزدیکی فیزیکی آن ها روز به روز بیشتر شود و به همراه آن میزان همبستگی، ارتباط و توجه افراد نسبت به همدیگر کاهش یابد، این کم توجهی حس امنیت این فضاهای شهری را نیز کاهش می دهد. محله مجموعه ای از ساختمان های مسکونی و خدماتی میباشد که از لحاظ بافت اجتماعی ساکنانش خود را اهل آن محل می دانند، این پژوهش در محدوده محله خواجه خضر که یکی از محلات قدیم شهر کرمان می باشد که دارای بافت قدیم و بر خلاف برخی از محلات کرمان از قبل توسط دولت طراحی نشده است، کوچه های آن تو در تو می باشد و از نظم خاصی پیروی نمی کند.

۱- این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد خانم زهرا شیروانی با عنوان طراحی شهری گذر (دسترسی) محله ای با تاکید بر پیوندهای اجتماعی

- پیوندهای مردم مکان (نمونه موردی: کوچه خوشرو واقع در محله خواجه خضر)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

در این محله مسجدی وجود دارد که به عنوان مسجد خواجه می باشد و به این دلیل محله خواجه خضر خوانده می شود و به عنوان یکی از محلاتی که امنیت و آرامش خوبی دارد، محلی خوب برای کسانی که در این محله زندگی میکنند بوجود آورده است، تمایلات مردم به مسایل مذهبی در این محله رنگ و بوی مذهبی خاصی به این محله داده است.

در صورتی که عناصر زمینه ساز برای ارتقاء کیفیت های اجتماعی در گذرهای محلات شهری تداوم یابد، هویت فرد و گروه های اجتماعی حفظ خواهد شد، اما این روابط اجتماعی به صورت حلقه ای گمشده در گذرهای محلات شهری امروز می باشد. در گذر (دسترسی) خوشرو واقع در محله خواجه خضر مبنی بر این که در این گذر ساکنان عمدتاً افراد قدیمی هستند که به محله حس تعلق دارند و از سوی دیگر بنا بر مسائل اعتقادی و مذهبی به خانواده خوشرو، مردم از سایر نقاط شهر نیز به اینجا می آیند حس خاطرات جمعی و حس مکان در این محدوده و گذر قوی است، اما با این وجود فقط در زمان های خاص پیوندهای اجتماعی وجود دارد، در حالی که این محله و گذر می تواند یک مکان جمعی پویا باشد، چه برای ساکنان و چه برای شهروندان پس باید با طراحی این شرایط را به وجود آورد. جنبه های مجهول و مبهم محله و گذر شامل: رفتار ساکنان محله و میزان مشارکت آنها، میزان تمایل به حضور پذیری سایر شهروندان در این محله، حمایت دولت از طرح احیاء این گذر و محله قدیمی، مسائل مالی و اقتصادی تاثیر گذار و تاثیر اعتقادات و مسائل مذهبی بر احیاء محله می باشد.

با توجه به جنبه های فرهنگی، اعتقادی و قرارگیری آن در بافت تاریخی شهر کرمان، در مواقع خاص از سال (ایام مذهبی) با حضور اقدار مختلف گروه های اجتماعی و عبور ماشین ها و تردد غیر محلی به دلیل وجود محور جدید التاسیس ابن سینا، ازدحام (اغتشاش) ایجاد می شود، بدین منظور این تحقیق در راستای طراحی این گذر تاریخی بنا بر خاطره و هویت خاص و ارزشهای تاریخی و کالبدی آن، می تواند ارتقاء امنیت را تقویت کند.

در این راستا شناسایی مولفه های تاثیر گذار بر شکل گیری و تداوم پیوندهای اجتماعی در گذر های (دسترسی) محلات شهری مدنظر می باشد، این پژوهش سعی بر این دارد، که با جست و جوی روابط منطقی میان سطح شاخص های سرمایه اجتماعی و کیفیت های محیطی با تاکید بر پیوندهای اجتماعی - پیوندهای مردم مکان بتواند به عنوان ابزاری عملیاتی و راهکارهایی در جهت بازگشت حیاط شهری در طراحی شهری گذر محله ای خوشرو واقع در محله خواجه خضر به کار گرفته شود. تا به نیازهای رفتاری کاربران فضا پاسخ دهد و یک فضای شهری حضور پذیر با ارتقاء کیفیت پیوندهای اجتماعی خلق کند.

۲- چارچوب نظری و پیشینه تحقیق

در این بخش به بررسی مفاهیم شهر، فضای شهری و گذر (دسترسی) محله ای و سپس روابط تعاملات اجتماعی در مکان، امنیت، پیوندهای اجتماعی و پیوندهای مردم مکان پرداخته می شود. همچنین در قالب مطالعات مکان تعریف حس تعلق و حس مکان مورد بررسی قرار می گیرد.

انسان ها روزگاری دور یکجانشینی را تجربه کردند و آنگاه دانستند ناگزیرند آنچه را برای سکونت می آفرینند کنار هم بگذارند، از میان آنها بگذرند و در آن حضور یابند. شهر آن هنگام که در وجود عامل های شهری (آنهایی که شهر بدون آنها زنده نخواهد بود) شکل گیرد، برای ادامه حیات ناگزیر است بدانند که باید همواره پویا باشد و در تعادل، آنچه که ویژگی های پویایی و در تعادل بودن را به آنها نسبت می دهیم همان فعالیت های شهری هستند که برای در تحرک و تعادل بودن باید منظم و مرتبط باشند. از آنجا که این فعالیت ها در فضاهای شهری اتفاق می افتند، گذرها، خیابان ها و میدان ها تعریف کننده ساختار اصلی شهر خواهند بود چرا که برای ساکنان شهر، تجربه یک فضای شهری بیش از دیگر فضاها در گذرها، پیاده راه ها و میدان ها اتفاق می افتد. اگر فضای شهری را مجموعه ای از چیزهای عینی (اجزای شهری) و محتواهای کیفی (مفاهیم) بدانیم، مفاهیمی به میان می آیند که همه آنها در موفقیت یک فضای شهری سهم بسزایی دارند. (فلاح، ۱۳۸۴)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شهر چند لایه مفهومی مرکب و پیچیده است که با پدیده چند فرهنگی و چند گانگی روبرو هستند. (رسول ربانی، ۱۳۸۱) مرزبندی های اجتماعی که در ابتدائی ترین فرم خویش در نظام های خانوادگی و عشیره های قابل ردیابی است، در دوره های متأخر به حوزه های مختلف مذهبی، اقتصادی و اجتماعی نیز کشیده می شوند. محلات تاریخی و اندام های کالبدی آن، نمایانگر وجه بارز این تقسیم بندی در نظام شهرسازی ایرانی است که با پشتوانه ای تاریخی، نقشی کلیدی در نظام اداره شهر را داشته اند. نظامی که در طول قرون متمادی دستخوش تغییراتی بنیادین شده و در دوره قاجاری به تکامل یافته ترین وضعیت کالبدی و کارکردی خود دست یافته اند. بررسی دوره قاجار به عنوان آخرین دوره از تاریخ تسلسلی معماری و شهرسازی ایرانی از آن رو با اهمیت جلوه می کند که به رغم نزدیکی زمانی و حجم قابل توجه آثار معماری و شهرسازی، نه تنها بررسی کافی نشده، بلکه حتی در مواردی با بی مهری محققان به عنوان دوره افول و گسستگی نیز یاد شده است. از سوی دیگر، وجود اسناد معتبر، مکتوبات، گزارشات و از همه مهمتر نقشه های تاریخی که بررسی ویژگی های معماری و شهرسازی این دوره را امکان پذیرتر می نمایند. (بدری، ۱۳۹۰)

گذر امکان دسترسی به نواحی مسکونی، تجاری، صنعتی و کاربری های مختلط را فراهم می کند. سرعت و حجم ترافیک سواره در این مسیرها کم است و به همین علت محیطی امن و راحت برای افراد پیاده و دوچرخه سواران فراهم می کنند. از آنجا که خیابانهای محلی در طول روند توسعه زمین شکل می گیرد مقاطع عرضی متنوعی براساس نیازهای مختلف دارا هستند، به منظور تسهیل در این فرایند دسته بندی معابر لازم به شناسایی، مقدمات دسته بندی های متعارف مبتنی بر عملکرد خیابان، مبنای ارزیابی اولیه وضع موجود قرار گرفته است. (شالوت، ۲۰۰۵)

فضاهای شهری و مناسبات اجتماعی، به صورت انکارناپذیری با هم پیوند دارند؛ کنش اجتماعی با فضاهای شهری شکل می گیرد و این فضاها خود، توسط اجتماع تولید می شوند. منظر خیابان باید دلپذیر باشد و در این حالت باید تبلیغات از نظم خاصی پیروی کنند، پارک ماشینها مانع حرکت افراد پیاده نشود، از وجود فعالیت های غیر عبوری در فضا جلوگیری شود و اولویت پیاده نسبت به سواره وجود داشته باشد. به طور کلی فضا به گونه ای باشد که افراد تشویق به حضور در فضا شوند و زمینه تعاملات اجتماعی را فراهم کند. (پاکزاد، ۱۳۸۵)

در فضاهای شهری احساس امنیت شهری به این معناست که شهروندان بتوانند آزادانه جابه جا شوند، با هم شهریان خود ارتباط برقرار کنند و به فعالیت های اجتماعی بپردازند، بدون آنکه تهدید شوند یا با خشونت و آزار و اذیت جسمی و روحی یا نابرابری جنسی مواجه شوند. احساس امنیت به معنای خاطر شهروندان از مال، جان و... است که خود نشانگر سازمان یافتگی، قانونمندی و با ثبات بودن جامعه است. احساس امنیت حالتی است که در آن ارضای احتیاجات و خواسته های فردی و اجتماعی افراد انجام و شخص در آن احساس ارزش، اطمینان خاطر و اعتماد به نفس نماید. (شعاری نژاد، ۱۳۶۴، ص ۲۵)

از آنجایی که فضاهای شهری بیشترین ارتباط را با مردم و محیط زندگی دارند می تواند نقش بسزایی در هویت بخشی و دادن احساس آرامش شهروندان داشته باشند. امنیت اجتماعی با فضا و ساخت و ساز شهری ارتباط معناداری دارد (مدنی پور، ۱۳۹۰) یکی از رویکردهای مطرح در شهرسازی برای ارتقا امنیت در فضاهای شهری، رویکرد پیشنهاد روش شناسی طراحی است که بر اساس آن با به کارگیری طراحی مناسب و هدفمند محیط انسان ساخت، معماران و شهرسازان می توانند مجال ترس از جرم و تبهکاری را کاهش داده و کیفیت زندگی را بهبود بخشند. (Cozens, 2008)

حضور مردم در خیابان، سبب پیشگیری از جرم می شود؛ آمیزه ای از فروشگاه ها و خانه ها یک محل را متناسب و سرزنده می سازد ... شهرها زیست بوم هایی هستند که ممکن است با طرح ریزی خشک و مستبدانه خاموش شوند، ... پیاده روه های شلوغ و سرزنده کمک می کنند شهرها به عنوان مکان هایی سالم و سلامت رونق بگیرند، ... طراحی خوب شهری، کار، سکونت و تفریح را در هم می آمیزد. (جین جاکوبز، ۱۹۶۱).

فضای شهری امن از ویژگی ها و مؤلفه های عینی و کالبدی متعدد و گسترده ای برخوردار است که بعضاً دارای تأثیرات متقابل نیز هستند. اما علاوه بر اینها یک فضای شهر امن مستلزم تعاملات اجتماعی نیز هست. چنان که آرامش و امنیت شهرها صرفاً به وسیله پلیس تأمین نمی شود. بلکه آرامش و امنیت عمدتاً به وسیله ایجاد شبکه ای پیچیده و تقریباً ناخودآگاهی از نظارتها و رعایت داوطلبانه هنجارها در میان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

خود مردم حفظ می‌شود و به وسیله خود مردم اجرا می‌گردد. (صالحی، ۱۳۸۷) احساس امنیت یکی از اصلی ترین عوامل پایداری فضاهای شهری به شمار می آید و بدون احساس امنیت، هیچ فضای شهری عرصه حضور و تعاملات اجتماعی شهروندان نخواهد بود. (مازلو، ۱۹۶۸) بعد اجتماعی حس مکان یادآوری انسان از مکان می باشد، که نوعی یادآوری خویشتن است و در اینجا تصاویر ذهنی از پیش شکل گرفته نسبت به یک مکان، آن را معنادار کرده و به آن هویت می بخشد. «مکان زمانی معنا پیدا می کند که درکی حسی از آن صورت گرفته و تصویری ذهنی از خود به جای گذاشته باشد. در مجموع مکان (کالبد + فعالیت) و تصویر ذهنی که از آن باقی می ماند در شکل دادن هویت محل زندگی و انسان از موثرترین عوامل هستند.» (حبیبی، ۱۳۸۷، ص ۶۱)

عوامل که از بیرون بر انسان تأثیر می گذارند. شامل دو آیتم محیط کالبدی و فعالیت (فردی و اجتماعی) می باشد از دیدگاه فریتز استیل از عوامل مهم در حس مکان، «اندازه مکان، درجه محصوریت، تضاد، مقیاس، تناسب، مقیاس انسانی، فاصله، بافت، رنگ، بو، صدا، و تنوع بصری است. این عوامل در تعریف فضایی، تمییز فضایی و تشخیص حریم ها و همچنین تمایز درون و بیرون و کنترل فضایی، نقش اساسی داشته که عاملی مهم در ایجاد حس تعلق به مکان است. (فرینتر استیل، ۱۹۹۹، ص ۳۹)

۳- روش تحقیق

با توجه به چارچوب نظری این پژوهش مطالعات بررسی شده براساس مدل کانتر مورد تجزیه تحلیل قرار گرفت و سپس شاخص و معیارهای این پژوهش از روش طبقه بندی در جداول هر بخش به صورت کمی و کیفی صورت می گیرد. مطالعات انجام شده به استناد مدل کانتر در قالب معیارهای کالبدی، فعالیت و معنا در جدول زیر طبقه بندی می گردد.

جدول شماره (۱)

گذر(دسترسی محله ای)					
شاخص	معیار	مولفه			نظریه پرداز
		زیست محیطی	تجربی و زیباشناختی	عملکردی	
تصورات ذهنی- تعاملات اجتماعی_ دسترسی به خدمات	کالبد، تصورات و فعالیت	*	*	*	توسلی
امنیت افراد پیاده. خدمات	تصورات و فعالیت	-	*	*	شالوت
تعاملات اجتماعی و پیاده مداری	تصورات و کالبد	-	*	*	پاکزاد
تعاملات اجتماعی و خدمات	کالبد، تصورات و فعالیت	-	*	*	لینچ

مآخذ: نگارنده

جدول شماره (۲)

فضا و هویت حس مکان					
شاخص	معیار	مولفه			نظریه پرداز
		زیست محیطی	تجربی و زیباشناختی	عملکردی	
تصورات ذهنی- تعاملات اجتماعی	تصورات و فعالیت	-	*	-	هانری
تصورات ذهنی- تعاملات اجتماعی	تصورات و فعالیت	-	*	-	نوبرگ شولتز
فرم فضا، ادراک ذهنی، تعاملات اجتماعی	کالبد، فعالیت	*	*	*	فکوهی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

	و تصورات				
پاکزاد	* * *	کالبد و تصورات	-	فرم فضا، ادراک ذهنی، تعاملات اجتماعی	و تصورات
بحرینی	* * *	کالبد و فعالیت	*	عوامل جغرافیایی و محیطی	و تصورات
حبیبی	* * *	فعالیت	-	تعاملات اجتماعی-اکولوژیک	و تصورات
صالحی	* * *	فعالیت	-	کارکردی-پیوند اجتماعی	و تصورات
تولایی	* * *	کالبد، فعالیت و تصورات	*	ادراک فضا-تعاملات اجتماعی	و تصورات
راپاپورت	* * *	فعالیت	-	ادراک فضا-تعاملات اجتماعی	و تصورات
پروشانسکی	* * *	کالبد و تصورات	-	هویت فردی و مکانی-فیزیک فضا	و تصورات
زوکر	* * *	تصورات	-	محسوسیت فضا-ادراک فضا	و تصورات
فلاح	* * *	کالبد و تصورات	-	محتوای کیفی و عینی	و تصورات

مأخذ: نگارنده

جدول شماره (۳)

احساس امنیت					
شاخص	معیار	مؤلفه			نظریه پرداز
		زیست محیطی	تجربی و زیباشناختی	عملکردی	
هانری لوفور	تصورات	-	*	-	آرامش ذهنی-احساس تعلق-هویت فردی و اجتماعی
برنستون	تصورات	-	*	-	هویت فردی
بیات	تصورات	-	*	-	آرامش ذهنی
کینگ و موری	تصورات و کالبد	-	*	*	آرامش ذهنی-رهایی از مخاطرات
ماندل	تصورات	-	*	*	آرامش ذهنی-احساس آزادی از ترس و ایمنی-امنیت مادی و معنوی
مدنی پور	کالبد و تصورات	-	-	*	سازگاری با ساخت و سازهای شهری-امنیت اجتماعی
کوزنس	کالبد	-	-	*	احساس آزادی از ترس-هدفمندی محیط
فوستر	تصورات و کالبد	-	*	*	پیداده روی - کاهش جرم
تبریزنیا	کالبد	*	*	*	سازگاری با ساخت و سازهای شهری-امنیت اجتماعی
اشنایدر و کیتچن	کالبد	-	*	*	طراحی محیط
پائولو	تصورات	-	*	*	دانش فرهنگ
نیومن	فعالیت	-	-	*	نظارت بر فضا
جکوبز	کالبد و فعالیت و تصورات	-	*	*	کنترل و نظارت فضا-تنوع فعالیت-حضورپذیری
لطفی	تصورات	-	*	-	دانش فرهنگ
کاظمی	تصورات	-	*	-	هویت مکان-احساس امنیت
مویدی و مدبری	کالبد	-	-	*	منظر شهری-آرامش ذهنی-تعاملات اجتماعی
زیاری	تصورات و فعالیت	-	*	*	عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و قومی
قرایی	فعالیت	-	*	*	تعاملات اجتماعی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

تعاملات اجتماعی	فعالیت	-	*	*	علیخواه و نجیبی
-----------------	--------	---	---	---	-----------------

مأخذ: نگارنده

جدول شماره (۴)

تقویت پیوندهای اجتماعی					
شاخص	معیار	مولفه			نظریه پرداز
		زیست محیطی	تجربی وزیباشناختی	عملکردی	
حس مکان - مقیاس انسانی - تعاملات اجتماعی - حضور پذیری - خوانایی - ادراک فضا - خاطره انگیزی	تصورات و کالبد فعالیت	-	*	*	جهان شاه پاکزاد
همگونی اخلاقی و ذهنی	تصورات	-	*	-	امیل دورکیم
تناسبات فضا - تعاملات اجتماعی	تصورات و کالبد	-	*	*	ناصر فکوهی
حس مکان - تعاملات اجتماعی	تصورات و کالبد	-	*	*	رسول ربانی
فرم - محتوا - تعاملات اجتماعی	تصورات و کالبد	-	*	*	ستارزاده
فضا - تعاملات اجتماعی	تصورات و کالبد	-	*	*	مدنی پور
احساس همبستگی - تعاملات اجتماعی	تصورات و فعالیت	-	*	*	توان
فضا - تعاملات اجتماعی	تصورات و کالبد	-	*	*	رفعیان
آرامش - تعاملات اجتماعی - حضور پذیری	کالبد و فعالیت	*	*	-	مازلو
هویت اجتماعی - تعاملات اجتماعی	تصورات و کالبد	-	*	*	منتظری
نمادهای فرهنگی - حس تعلق - هویت اجتماعی	تصورات و کالبد فعالیت	-	*	*	هایدگر
فضا - ادراک ذهنی	تصورات و کالبد	-	*	*	گودال
حس مکان - تعاملات اجتماعی	تصورات	-	*	-	لوفور
تعاملات اجتماعی	تصورات	-	*	-	کلارک
تعاملات اجتماعی	تصورات	-	*	-	لگان و ملچ
هندسه فضا	کالبد	-	-	*	افلاطون
فضا	کالبد	-	-	*	ارسطو
مشارکت - احترام به دیگران - عدالت جویی - مسئولیت پذیری	تصورات و فعالیت	-	-	*	نصر آبادی
عوامل اکولوژیک	فعالیت	*	-	-	سروستانی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

عباس توسلی	*	-	-	تصویرات	تعاملات اجتماعی
کارمونا	*	*	-	تصویرات و کالبد فعالیت	حس مکان - تعاملات اجتماعی
پروین پرتوی	*	*	-	تصویرات و کالبد فعالیت	حس مکان - خاطره انگیزی
کریستوفر الکساندر	*	*	-	تصویرات و کالبد فعالیت	حس مکان - خاطره انگیزی
معصومه باوش	-	*	-	تصویرات و فعالیت	نظم اجتماعی
کیویستو	-	*	-	تصویرات	هویت فردی
شولتز	*	*	-	تصویرات و کالبد فعالیت	فضا-خاطره انگیزی
رلف	*	*	-	تصویرات و کالبد	حس مکان - خاطره انگیزی

مأخذ: نگارنده

جدول شماره (۵): شاخص ها و معیارهای گذر محلی خوشرو براساس روش های جدول زیر مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت.

ردیف	معیار	شاخص	روش تحلیل
۱	پیوندهای اجتماعی	مشارکت مردم تعاملات اجتماعی خاطره انگیزی تعلق خاطر	✓ مصاحبه با کارشناسان شهرسازی ✓ پدیدارشناسی حس مکان ✓ تحلیل گرافیکی مبتنی بر عکس ✓
۲	امنیت	کنترل و نظارت فضا نفوذپذیری شفافیت روابط اجتماعی	✓ مشاهده از طریق ناظر تعلیم یافته ✓ تحلیل گرافیکی مبتنی بر عکس ✓ مصاحبه با ۱۰۰ نفر از ساکنان مجاوربافت محله خواجه خضر
۳	پیوندهای مردم مکان	حضورپذیری مردم مداری هویت مکانی بوم گرایی	✓ بازدید سایت مبتنی بر پرسه زنی ✓ پدیدارشناسی حس مکان ✓ مشاهده از طریق ناظر تعلیم یافته

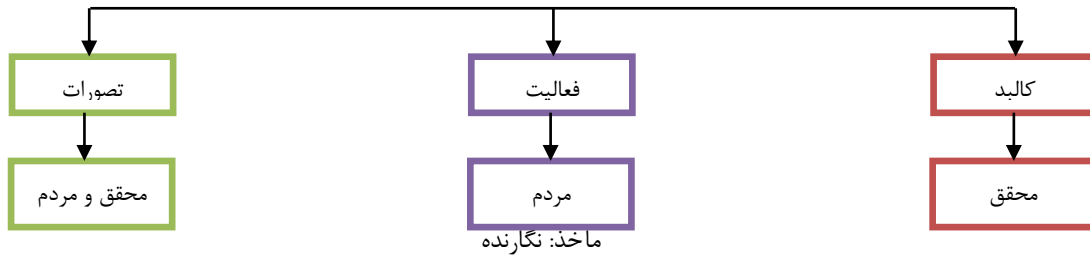
مأخذ: نگارنده

نمودار ۱: جمع آوری اطلاعات

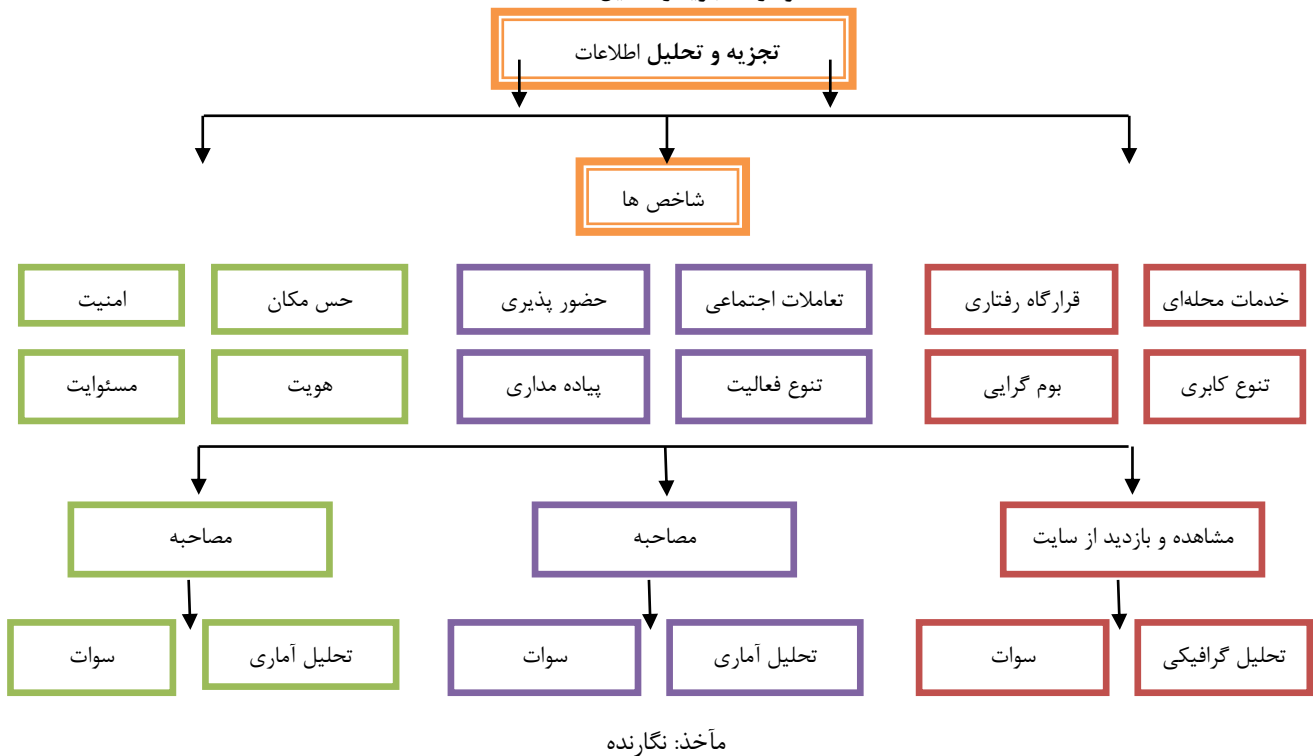

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

نمودار ۲: تجزیه و تحلیل اطلاعات

۴- نتیجه‌گیری و جمع بندی

در نتیجه با توجه به تحلیل چارچوب نظری در سه بخش کالبد ، فعالیت و معنا پتانسیل های قوی مذهبی و اعتقادی بسیاری برای حضور مردم در مکان گذر (دسترسی) محله ای خوشرو وجود دارد و آنچه که باعث افزایش احساس هویت در گذر میگردد ، حفظ ارزش های تاریخی و زنده نگه داشتن خاطرات جمعی بین گروه هایی که برای حضور در فضای گذر انگیزه دارند و نسبت به این مکان احساس تعلق می کنند ، می باشد. اما امکانات لازم برای این گروه ها وجود ندارد. پیشنهادات برای رفع نیازهای گذر در جهت ارتقاء پیوندهای اجتماعی - پیوندهای مردم که در نتیجه افزایش احساس هویت در مکان گذراست ، به شرح زیر می باشد:

جدول ۶: جمع بندی پیشنهادات

ردیف	بخش	پیشنهادات
------	-----	-----------

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

	<p>استفاده از مسجد و مکانهای تاریخی در طول گذر (دسترسی محله ای) و کاربری های خدماتی (پارکینگ، فضای ورزش و ...)</p> <p>استفاده از درختان، آبنما و قرار دهی مبلمان های سبک در فضاهایی پیرامون گذر</p> <p>استفاده از سکوهایی برای نشستن، حضور کودکان و کفسازی آرام</p> <p>استفاده از مکان های قدیمی برای حفظ ارزش های تاریخی</p> <p>ایجاد فضای نشستن در مجاورت مسجد قدیمی به عنوان پاتوق برای سالمندان</p>	کالبد	۱
	<p>استفاده از پارک – رستوران – کافی شاپ</p> <p>در نظر گرفتن مکان و مسیرهایی برای مراسم های عزاداری ، جشن در مواقع خاص و فضای سبز</p> <p>بازنده سازی فضاهای اجتماعی و مذهبی</p> <p>ایجاد فضای سبز برای بازی بچه ها با توجه به نیاز کودکان در فضای گذر</p> <p>ایجاد فضاهای تجاری محله ای در طول مسیر گذر برای تامین نیاز ساکنان</p>	فعالیت	۲
	<p>استفاده از نور کافی (روشنایی) مناسب در هنگام بعداز ظهر و شب</p> <p>مرمت آثار تاریخی و بازسازی مکان های متروکه</p> <p>ایجاد خدمات (تجاری ، آموزشی ، فرهنگی و...)</p> <p>از بین بردن کنج های دیوار برای افزایش امنیت</p> <p>ایجاد فضایی برای نشستن در طول مسیر حرکت پیاده و تماشای مراسم عزاداری</p>	تصورت	۳

ماخذ: نگارنده

مراجع

۱. پاکزاد، جهانشاه ، مبانی نظری و فرایند طراحی شهری، تهران: انتشارات شهیدی، ۱۳۸۵.
۲. توسلی، محمود ، اصول و روشهای طراحی شهری و فضاهای مسکونی در ایران، جلد اول، تهران: انتشارات رودکی، ۱۳۸۹.
۳. لینچ، کوین " : سیمای شهر "، ترجمه منوچهر مزینی ، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی ، ۱۳۵۵.
۴. نوربری شولتز، کریستین، "معماری معنا و مکان"، ترجمه ویدا نوروز برازجانی، چاپ اول ، تهران: نشر جان جهان ، ۱۳۸۲.
۵. مدنی پور، علی ، فضاهای عمومی و خصوصی شهر، تهران: انتشارات شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری، ۱۳۸۷.
۶. هایدگر، مارتین ().پایان فلسفه و وظیفه تفکر، ترجمه محمدرضا اسدی، ، تهران : اندیشه امروز ، ۱۳۸۴.
۷. رفیعی، ناصر، فرایند اجتماعی - فضایی هویت شهر ، شماره ۴۸ ، تهران : مجله آبادی، ۱۳۸۴.
۸. فلاحت، محمدصادق ، مفهوم حس مکان وعوامل شکل دهنده آن، تهران: نشریه هنرهای زیبا، ۱۳۸۵.
۹. جوان فروزنده، علی، مطلبی، قاسم، مفهوم حس تعلق به مکان و عوامل تشکیل دهنده آن، تهران: هویت شهر، ۱۳۹۰.
۱۰. لنگ، جان، آفرینش نظریه معماری؛ نقش علوم رفتاری در طراحی محیط. ترجمه دکتر علیرضا عینی فر، چاپ سوم ، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۸۰.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

11. Bachelard, G. (1969). "The Poetics of Space", Boston: Beacon Press.
12. Canter, D. (1971). "The Psychology of Place", London: the Architectural Press.
13. Cross, J. (2005). "What is Sense of Place", Research On Place & Space Website, 20Feb.
14. Gehl, J & Lars Gemzoe. (2004). "Public Spaces, Public Life", The Danish Architectural press.
15. Goffman, E. (1963). Behavior in Public Space, New York: Free Press.
15. Gram-Hamssen, K. (2004). "House, Home and Identity from Consumption Perspective", housing Theory and society, 2004, vol 21, No 1.
16. Lynch, K. (1960). "The Image of the city", MIT Press.
17. Relph, E. (1976). "place and placelessness", London: pion.
18. Altman I. (1980). Behavior and environment: advances in theory and research.
19. Francis M. (1984). Mapping downtown activity. journal of Architectural and planning research. pp.21-35.
20. Lang J. (1987). Creating architectural theory: The role of the behavioural sciences in environmental design.